

Макроекономічна стабілізація

Сутність **макроекономічної стабілізації** полягає у подоланні макроекономічної незбалансованості, яка характеризується коливанням національного продукту, рівнів цін і зайнятості та браком умов для впевненого зростання обсягу ВВП. У традиційній ринковій економіці коливання цих величин має переважно циклічний характер, тому макроекономічна стабілізація зводиться до скорочення амплітуди відхилень та зменшення глибини спаду. Свого конкретного змісту вона набуває в економічній політиці, яка сприяє наближенню фактичного рівня ВВП до його потенційного рівня і на цьому підґрунті досягнення повної зайнятості та стабільних цін.

У першу чергу відмінність макроекономічної стабілізації у країнах, що переходять до ринкової економіки, у тому числі й в Україні, полягає у тому, що вона скерована не на пом'якшення циклічних коливань, а насамперед на подолання системної кризи, яка охопила усі сторони суспільного життя. Особливістю перехідних економік є необхідність інституціональних перетворень та макроекономічної стабілізації. Наприклад, ринкове середовище потребує певної кількості суб'єктів господарювання у кожній сфері чи галузі. Проте, утворити їх миттєво неможливо, а також неможливо говорити про наявність усіх ланок інфраструктури, правової бази, системи збору і обробки інформації тощо.

Загальновідомо, що головними моделями трансформування економіки є „шокова терапія” та градуалізм.

Модель „**шокової терапії**” є радикальною, вона передбачає блискавичні разові заходи і безповоротне руйнування попередньої економічної системи. Вона базується на лібералізації цін, послідовній і по можливості якнайширшій приватизації, фінансовій стабілізації монетарними методами. В цій моделі макроекономічна стабілізація практично ототожнюється з фінансовою стабілізацією, її головною ідеєю є приборкання інфляції та досягнення стабільності цін.

Ця модель поділяється на ортодоксальний і гетеродоксальний варіанти. **Ортодоксальний** підхід передбачає скорочення дефіциту державного бюджету за рахунок зменшення державних витрат (на соціальне забезпечення, управління, оборону, освіту тощо) і збільшення прибуткової бази бюджету (скорочення податкових пільг, ліквідація позабюджетних фондів, підвищення контролю за податковою дисципліною). Одночасно проводиться **політика „дорогих грошей”**: обмеження грошової емісії, підвищення облікової ставки відсотка, підвищення норми резервування комерційних банків, скорочення кредитів центрального банку, продаж державних цінних паперів та ін.

Ортодоксальний підхід ділиться в свою чергу на два підвиди залежно від вибору економічних стабілізаторів (так званих *якорів*). За грошового якоря монетаристські методи ґрунтуються на жорсткій бюджетній,

податковій, грошово-кредитній політиці за „плаваючого” обмінного валютного курсу. Перелічені методи застосовують для обмеження грошової маси і сукупного попиту. В другому випадку вибирається валютний якір, за яким акцент робиться на стабілізації валютного курсу. Впливаючи на курс, тримаючи його під контролем, держава знижує інфляційні очікування населення, прив'язує до нього внутрішні ціни, що обумовлює антиінфляційні наслідки.

Гетеродоксальний підхід ґрунтується на підтвердженні інерційної природи інфляції. Щоб зупинити вплив минулої інфляції на стабілізацію цін, передбачається застосування певної політики доходів через контроль за зарплатою і цінами. Цей контроль охоплює: 1) повне заморожування цін і зарплати; 2) законодавчі обмеження рівня приросту цін і заробітної плати; 3) укладення угод між урядом та роботодавцями і профспілками щодо цін і зарплати тощо. Цей підхід не обмежується політикою доходів і доповнюється антиінфляційними заходами податково-бюджетної та грошово-кредитної політики. Фіскальні та монетарні обмеження мають створити в товарно-грошовій сфері такі умови, за яких ціни та доходи взаємозбалансовуються. За інших умов контроль за цінами і доходами спричинить приховану інфляцію, яка відразу стане відкритою після його відміни і спричинить ціновий стрибок.

Антиінфляційна політика розраховується на певний період часу, залежно від чого вона може бути швидкою чи повільною. Стратегія швидкого зниження темпів інфляції означає поступове обмеження грошової маси і зниження темпів знецінення грошей. Повільне скорочення грошової маси несуттєво впливає на обсяг виробництва і не призводить до його спаду.

Градуалістська модель макроекономічної стабілізації (виробничо-структурний варіант) потребує поступових перетворень, зваженого використання елементів попередньої економічної системи. Вона зберігає провідну роль держави в економіці за умов перегляду й оновлення функцій державних організацій, надання самостійності підприємствам усіх форм власності, стимулювання вітчизняного виробництва та структурної перебудови. Її основними характеристиками є:

1. Активне державне регулювання економіки способом поєднання прямого впливу на умови і процеси відтворення з фінансовим регулюванням.

2. Реалізація структурної перебудови економіки з допомогою концентрації зусиль держави на перспективних напрямках економічного розвитку та ліквідації наявних диспропорцій.

3. Посилення інвестиційної діяльності держави як за її безпосередньої участі в капіталовкладеннях, так і завдяки стимулюванню інвестиційної діяльності.

4. Широка підтримка вітчизняних товаровиробників.

5. Вибір заходів, що стимулюють кінцевий попит з боку фірм та домогосподарств, а не обмежують його.

Структурно-виробнича стабілізація є антиподом „шокової терапії” і суто фінансової стабілізації. Її зміст охоплює ідеї кейнсіанського вчення,

інституціональної теорії, соціал-демократичної та еволюціоністської шкіл і т. ін. Структурно-виробничий варіант макростабілізації на противагу „шоковій терапії” надає менш важливого значення приватизації, лібералізації цін і зовнішньої торгівлі. Фінансова стабілізація при цьому розглядається як похідний елемент від виробничої стабілізації. Передбачається, що активна виробнича, інвестиційна, структурна політики сприятимуть швидкій модернізації продуктивних сил, забезпечать зниження витрат, підвищення якості, зміцнення конкурентоспроможності вітчизняної продукції і, зрештою, призведуть до фінансової стабілізації. Але реалізація політики структурно-виробничої стабілізації може спричинити підвищення інфляції, але її завжди можна утримати в певних рамках і зробити контрольованою. А з часом висока інфляція, що виникає на першому етапі реформ, „гаситься” економічним піднесенням.

Використана література:

1. Яковенко Р. В. Національна економіка : навч. посіб. / Роман Яковенко. – Кіровоград : „Пік”, 2009. – 548 с. : іл.
2. Яковенко Р. В. Національна економіка : навч. посіб. / Роман Яковенко. – [2-ге вид., випр.]. – Кіровоград : „КОД”, 2010. – 548 с. : іл.
3. Яковенко Р. В. Тлумачний англо-український словник економічних термінів з елементами теорії та проблематики. Дидактичний довідник / Роман Яковенко. – [Вид. 2-ге, випр.]. – Кіровоград : видавець Лисенко В.Ф., 2015. – 130 с.
4. Яковенко Р. В. Основи теорії економіки для технічних спеціальностей : навч. посіб / Роман Яковенко. – Кіровоград : „Поліграф-Сервіс”, 2009. – 120 с. : іл.
5. Яковенко Р. В. Державне регулювання економіки : конспект лекцій / Роман Яковенко. – Кіровоград : КНТУ, 2012. – 40 с. : іл.

Р. В. ЯКОВЕНКО,
к.е.н., доцент